

“OP NAAR WATERLOO” (1815) ! BRITSE ONTSCHeping TE OOSTENDE :
 een weergave van hun, bij ons doorstane emoties en miseries

Tekst door Captain Alexander Cavalié
MERCER (1ste druk.: 1870) ; vert. uit het
 Engels door Dr. M. Cordemans.
 Idee en transscriptie: Emile SMISSAERT.

13 april 1815 :

(...) Een gunstige, hoewel lichte wind was opgestoken; we lichtten andermaal het anker en staken in zee. Nadat we de haven uitgevaren waren, lag onze koers een eind ver langs de kust van Suffolk en zo dicht erbij, dat voorwerpen aan land duidelijk konden waargenomen worden.

(...) Nabij Bawdsey verlieten we de kust en stuurden rechtuit over bij een lichte, maar gunstige wind.

De lage, zandige kusten van Suffolk verzonken weldra onder de horizon. 's Noenens (sic) vervoegden we een vloot koolschepen die naar de rivier vaarden en spoedig daarop zagen we de vuurtoren van Sunksand. Toen de wind ging liggen en het tij ons naar de zandbank toedreef, gingen we voor anker tot bij hoogwater. 's Nachts stelde een lichte bries in de rug en de effen zee ons in de gelegenheid om flink vooruit te komen.

Tegen de morgen (13°) was de wind veel sterker geworden en, alhoewel de kust niet in het zicht was, werden wij haar nabijheid gewaar, door het aantal eigenaardige, log-uitziende boten die, in alle richtingen, om ons heen vaarden. Hun voormast, met zijn overgrote breefok, stond rechtop in de boeg, of liever, hing er over.

We huurden dan een loods van één dezer boten – een kleine stoere kerel die er rond en welgezend uitzag. Zijn borst was versierd met een zilveren medaille waarvan de beeldenaar een anker vertoonde, zoals de medaille van onze kruiers : het kenteken van zijn beroep. De arme kerel was nauwelijks aan boord, toen hij bestormd werd met ontelbare vragen : “Waar is Buonaparte?” “Waar is het Franse leger?”, “Wat zijn de Engelsen van zins?”, “Werd er reeds gevochten?” enz. enz. Hij verstond of hoorde maar één woord van dat alles : “Buonaparte” en herhaalde gedurig : “Il est capôte” ; wat vergezeld ging van een veelzeggende beweging met de hand dwars over de keel. Tegelijk deed hij zijn best om van zijn plagers af te geraken en zijn werk te beginnen. Hij verrichtte dit met zeer veel ernst. Wij leidden er spoedig uit af, dat er meer dan gewone moeilijkheden moesten bestaan om de haven van Oostende binnen te varen. Hij zorgde eerst en vooral voor het aanbrengen van een kabel en het oprollen ervan aan dek. Wij zouden spoedig het gebruik daarvan leren kennen.

Ondertussen bleven we de kust naderen. Alhoewel ze steeds onzichtbaar bleef, deelde de loods ons mede dat ze niet veraf meer was. Zijn verklaring werd bevestigd door het opduiken van de kerktoren en de hoge vuurtoren van Oostende. Die staken reeds voor de helft boven de horizon uit, eer het land zelf zichtbaar werd. Toen ontwaarden we een aantal afzonderlijke en afgeronde gele heuvels. Ter zelfde tijd kon men de huizen van de stad duidelijk opmerken. Al onze verrekijkers werden naar de kust gericht. We waren ongeduldig en overdreven

nieuwsgierig zoals altijd, wanneer men voor de eerste maal een vreemd land, vooral in de huidige belangwekkende stand van zaken, nadert. Toen gaf de loods, tot onze grote teleurstelling, bevel ons schip te doen bijdraaien. We bevonden, dat het tij niet zou toelaten de haven vóór 2 uur 's namiddags binnen te varen. Talrijke schepen, brikken en schoeners, lagen bijgedraaid zoals wij en andere kwamen ononderbroken aan.

Niets kon voorzeker meer afkeer wekken dan het uitzicht van de kust. Zandheuvels zover het oog reikte, enkel onderbroken door de grijze en doodse versterkingen en gebouwen van Oostende, en verder naar het westen toe, door de torens van Mittelkerke (sic) en Nieuport (sic), die boven de zandheuvels uitstaken. Daarenboven was het weer weinig geschikt om het tafereel te verlevendigen. Er woei een flinke bries en de hemel was bewolkt. De zee was zwart, ruw en kil. Het land, eenvormig, koud en grijs (...) Toen we het echter meer van nabij onderzochten, bevonden we dat dit afstotende uiterlijk een liefelijk (...) verborgen hield. Door de openingen, tussen de zandheuvels in, kon men een rijk en vlak landschap zien, begroeid met de levendigste gewassen, en bestippeld met dorpen en hoeven, die tussen bomenlanen en kleine oppervlakten bos verspreid lagen. Toen, af en toe, een zonnestraal doorbrak en dit landschap verlichtte, gaf hij er een dromerig voorkomen aan dat zeer aangenaam was en ons gemoed, dat teleurgesteld was door het somber uitzicht van de kust, opmonterde.

Een zwarte massa hout die rechts van de toegang tot de haven uit het water oprees en die, naar wij vernamen, een fort was, eiste nu hoofdzakelijk onze aandacht op. Naarmate het tij rijst, wordt de diepte van het water kenbaar gemaakt door verschillende vlaggen die op dit fort gehesen worden. We waren opgetogen toen ten langen laatste de vlag (een rode), welke de nodige diepte voor ons schip aanduidde, werd gehesen en we naar de havenmondung oploefden.

De haven van Oostende is artificieel. Ze werd gemaakt bij middel van 'jetées' of heipalen, die bij lage tij boven het water uitsteken. De rechterkant, bij het binnenvaren, bestaat slechts uit een rij palen die vóór de verdedigingswerken van de stad uitsteken. Aan de linkerzij is er een lange pier of 'jetée', op wier uiteinde een klein fort staat. Achter deze pier, naar het noordoosten toe, vormt de binnenwaarts dringende oever een bocht met een effen zandige baai, waar het water, zelfs bij het hoogste tij, nooit meer dan enkele voet diep is. Een vreselijke branding beukt hier op los, wanneer de wind uit het westen komt. Daar de vloed met grote snelheid voorbij de havenmondung daalt, loopt een schip, dat bij westenwind poogt binnen te varen, groot gevaar verder gestuwd en op de zo even vermelde baai geworpen te worden. Dit was, naar we nu ontdekten, de oorzaak van de onverklaarbare ongerustheid van onze loods.

Bij het naderen van de haven, stuurden we, alsof we het schip op het uitgestrekte stenen glacis van de stad, dat langsheen het zeestrand tot in het water reikte, op het strand gingen zetten. Zelfs met inachtneming van deze voorzorg, dreven we zozeer naar lijzijde af, dat we, in plaats van de haven binnen te schieten, bots op de 'jetée' liepen. De arme loods raasde en sprong in het rond als een gek. Maar er stak methode in zijn gekheid. We ontdekten nu het nut van de kabel die hij op het dek had opgerold. Hij wierp een eind ervan naar de Belgische soldaten die, bij het horen van de schok, dadelijk uit hun wachthuis kwamen gelopen. Zo werd het schip verhinderd rond te draaien (wat anders zou geschied zijn), om dan, met de steven voorop, op de verder gelegen baai te stranden en spoedig de invloed te ondergaan van de stroming die de haven beroert.

Onze aandacht die tot nu toe door onze gevaarlijke toestand in beslag was genomen, werd nu

op nieuwe en opwekkender voorwerpen aan de overzijde gericht, waar de versterkingen van de stad onmiddellijk uit het zand oprezen. Ze stonden vol toeschouwers die, daar het zondag was, op hun best gekleed waren. De zon die juist door de wolken keek terwijl we voorbij vaarden, gaf een opgewekt uitzicht aan het tafereel. Voor ons was het ook geheel nieuw.

Ik herinner me, dat ik geweldig getroffen werd door het hoofddeksel van de vrouwen. Het verschilde zeer van wat we bij ons thuis altijd hadden gezien en de vergelijking viel voorzeker niet in het voordeel van mijn landgenoten uit. Voor hen was het fatsoenlijke hoofddeksel een grote, lage tuithoed die ik me altijd als zeer passend had voorgesteld. Maar ik kan u niet beschrijven hoe deze, in een oogwenk, in gemeenheid en vormeloosheid verzonk, toen ik mijn blikken wierp op de elegante, lang en spits uitlopende, hooggekroonde strooien hoeden van de 'belles' op de vesting, met soms twee of zelfs drie rijen kleurig lint of gemaakte bloemen versierd. Deze verleenden hun een verheven en indrukwekkend voorkomen, en toch was het geheel licht en vol gratie. Hoeden mochten echter niet lang mijn aandacht gaande houden.

Door een sliert andere schepen van alle soorten en grootte gevolgd, vaarden we snel naar dat gedeelte van de haven, waar een dichte menigte schepen haar volle breedte vulde en het verder varen belette. Zodat men zich afvroeg wat er met de talrijke schepen achter ons moest gebeuren. Het geheim werd spoedig opgeklaard. Want bij het bereiken van dit punt, wendde elk schip zijn voorsteven naar de stad, liep bots op het zand en bleef daar steken.

De vaartuigen recht voor ons, waren juist aangekomen en een regiment lichte dragonders was aan 't ontschepen. De paarden werden overboord geworpen en dan op het droge getrokken bij middel van een lang touw dat aan hun halsband vastgehecht was. Welk een toneel ! Welk een geroep, gehuil, gevloek en geplons ! De arme paarden leken de plotse overgang van het warme ruim naar een koud bad, niet erg aangenaam te vinden.

Op het strand geworpen te Oostende

Onze kiel had nauwelijks het zand geraakt, toen onverwachts een officier (kapitein Hill) met een bende matrozen bij ons aan boord kwam. Die begonnen onmiddellijk 'sans cérémonie' onze paarden af te laden en ze, samen met onze garelen, enz. overboord te werpen. Zonder ons ook maar tijd te gunnen om enige schikking te treffen ten einde een of ander in ontvangst te nemen of in veiligheid te stellen.

Zijn antwoord op mijn protest luidde :

"Ik kan het niet gebeteren, Mijnheer. De bevelen van de Hertog zijn formeel : er mag géén vertraging ontstaan bij het landen van de troepen, naarmate ze aankomen en bij het terugzenden der schepen. Dus moet gij er uit zijn, eer het donker wordt".

Het was toen omstreeks 3 uur 's namiddags en ik vond dat het een buitengewoon weinig comfortabele schikking was.

De herrie en de verwarring die volgden, tartten elke beschrijving. Bundels garelen vlogen, net zoals de paarden, in snelle opeenvolging over boord. Vruchteloos wezen wij op het verlies en de schade die uit zo'n handelwijze moesten voorkomen.

"Kan er niet aan doen – mijn zaken niet - de bevelen van de Hertog zijn formeel", enz., was het enig antwoord.

Ondertussen begon de ebbe de diepte van het water langs de kiel te verminderen en liet ze ons toe troepen overboord en naar de baai te zenden om onze spullen te verzamelen en naar de kust te dragen, alsook om de paarden op te halen en in veiligheid te brengen.

Dezelfde operatie begon op de andere schepen naarmate ze aankwamen. De herrie en het lawaai waren ongelooflijk.

De dragonders en onze manschappen (sommigen bijna, anderen geheel naakt) stonden in en uit het water, worstelden met de verschrikte paarden of trachtten hun natte uitrustingen zo goed als ze konden te redden.

Enige soldaten waren hun druipende paarden aan het zadelen, anderen stegen te paard en gingen in kleine troepen heen.

Troosteloze groepen vrouwen en kinderen waren hier en daar op hun erbarmelijke bagage gezeten, of zwierven rond op zoek naar hun echtgenoten of gebeurlijk naar een verloren geraakt kind.

Ze riepen en klaagden allemaal en verhoogden allemachtig de Babel-achtige verwarring waarin 'Erin's dialect overal doorklonk. Ierse bedelaars wemelen in alle hoeken van de wereld. Zelfs hier lieten ze ons niet met rust. Een jonge schavuit met blote benen veranderde plots van toon, toen hij ondervond dat zijn geklaag en zijn geteem nutteloos waren. Hij trachtte onze vrijgevigheid op te wekken door een gemene mop over de Vlaamse uitspraak van hun woord 'horze' Pferd). Voeg bij dit alles hopen volk uit de stad, die luiierend rondliepen. De enen waren toeschouwers, de anderen stonden op de uitkijk naar buitenkansjes. De enen boden koeken, bier, enz. te koop aan. Anderen plaagden de officieren door het aanbieden van diensten die niet altijd van het deftigste soort waren.

Niet zonder moeite kon ik ten langen laatste kapitein Hill overtuigen, dat het noodzakelijk was om onze kanonnen en munitiewagens, enz. aan boord te laten gedurende de nacht, zoniet zou hij, in zijn razende ijver, alles eruit geworpen hebben en was alles op het natte zand blijven staan of weggespoeld. Intussen waren we, hoewel aan land, zonder bevelen voor wat ons verder te doen stond. Geen enkele officier van de staf, het garnizoen of zelfs van ons eigen korps, kwam bij ons. De nacht naderde en er was natuurlijk slecht weer op komst. Onze arme, huiverende paarden en hopen natte garelen konden niet langer op het zand blijven staan tot de vloed opkwam.

Er moest worden uitgezien wat kon gedaan worden. Met dit doel liet ik één van mijn paarden zadelen en reed de stad in, terwijl ik de officieren hun afdelingen liet verzamelen. Hier trof ik dezelfde herrie (hoewel niet dezelfde verwarring) aan als op het strand. De straten waren vol Britse officieren en de kaaien stonden vol kanonnen, wagens, paarden, bagage, enz.

Nu zou men zich toch wel aan geen vertraging verwachten bij het opsporen van de bevelhebber van een vesting. Toch was dit het geval. Enkel na langdurige en herhaalde navraag ontdekte ik dat luitenant-kolonel Gregory, '44^e regiment', dit personage was en vond ik zijn verblijfplaats. Ik kon van hem echter niets te weten komen. Hij scheen amper de beleefde melding van onze aankomst verwacht te hebben. En verklaarde dat hij geen andere bevelen had, dan dat de troepen van ieder wapen, zodra ze aankwamen, naar Gent moesten optrekken, zonder één enkele dag ophoud te Oostende.

Vreemd genoeg dachten noch ik, noch de kolonel eraan dat er in Oostende zo iets als een hulpkwartiermeester-generaal (sic) bestond, tot wie men zich in dergelijke omstandigheden diende te wenden. Het was nochtans zo. En die officier, in plaats van zich op de hoogte te stellen van hun aankomst of op de ontschepping der troepen te letten, vermeed volstrekt zich te laten zien.

In ieder opzicht teleurgesteld, stond ik op het punt naar het strand terug te keren, toen ik majoor Drummond op de 'quai Impérial' [Keizerskaai] ontmoette en hem mijn geval vertelde. Deze vertoefde hier reeds enige tijd, zodat hij met de plaats vertrouwd was. Drummond raadde me aan om naar Ghijstelle (sic), een dorp op ongeveer zes mijl van Oostende, te marcheren en, na er de nacht doorgebracht te hebben, terug te keren om mijn kanonnen, enz., te ontschepen.

Terwijl we aan het praten waren, daagde echter iemand op (ik ben vergeten wie het was), met de aangename tijding dat Ghijstelle reeds volledig bezet was door het '16e Dragonders'. En gaf me nochtans instructies in verband met zekere grote afdaken op ongeveer één mijl afstand, waar zijn paarden de vorige nacht werden ondergebracht. Dat was reeds een troost. Ik reed dadelijk heen om de plaats en de weg die er naartoe leidde(n) te verkennen. En keerde naar de baai terug, precies toen het donker begon te worden.

Daar vond ik een aller ellendigst toneel van verwarring. Onze zadels, garenen, bagage, enz., lagen nog steeds verspreid op het strand en de vloed die nu opkwam, dreigde er weldra overheen te spoelen. Tot overmaat van ramp viel de regen bij stromen neer en barstte een onweer, dat gedurende de hele namiddag gebroed had, met buitengewoon geweld boven onze hoofden los. Het weerlicht was werkelijk vreselijk terwijl de orkaan die geweldig door de tuigage van de schepen huilde, slechts overtroffen werd door het lawaai van de luide ontladingen en het geratel van onophoudelijke donderslagen.

Intussen hadden onze mannen die verblind waren door het weerlicht, enige lantarens van het schip geleend en waren druk bezig met de talrijke artikelen die nog ontbraken op te sporen. De duisternis, tussen de helle bliksemflitsen in, was zo volkomen dat we slechts konden bijeen blijven door herhaaldelijk elkander toe te roepen. Met zeer veel moeite en voorzichtigheid konden we ontsnappen aan het tij dat snel naar het vlakke strand toestroomde.

Na eindelijk zoveel mogelijk van onze spullen verzameld te hebben en (na) onze paarden te hebben gezadeld (alles te samen waren er zowat twee of drie ontsnapt) begonnen we, een beetje na middernacht, onze tocht naar de afdaken. Een hoefsmid en een man zonder paard marcheerden met lantarens aan het hoofd van onze colonne. De regen bleef in stromen neervallen, maar de bliksemschichten werden schaarser. De donder van het afdrijvend onweer klonk nu gedempt vanuit de verte.

Onze weg liep door de stad. Om deze te bereiken moesten we over een uitspringende gracht bij middel van een zeer lichte houten brug. Misschien was de helft van de colonne erover, toen ze krakend instortte. Ieder die er zich op dat ogenblik op bevond, viel in het slijk en zij die in de achterhoede marcheerden, waren volledig afgesneden.

Hier stonden we voor een dilemma. Hoe moest, zonder kennis van de streek en zonder gids, de achterhoede van de colonne zich bij ons vervoegen? Hoe moesten de mannen in de gracht er met hun paarden worden uitgehaald? Gelukkig was niemand ernstig gekwetst. De diepte

bleek niet groot, wellicht niet meer dan zes of acht voet. Die volstond echter om al onze pogingen om de paarden eruit te helpen, te doen mislukken.

Gelukkig hoorden ons enkele Belgische soldaten van een naburige wacht die we nog niet opgemerkt hadden. Ze kwamen ons te hulp. Eén van hen stak de gracht over en aanvaardde om de achterhoede van onze colonne en de manschappen die in de diepte lagen, naar een andere poort te leiden. Een andere vergezelde ons naar de 'quai Impérial' waar we, na een weinig wachten, eindelijk verzameld waren, druipend van de regen en stervend van koude en honger.

Op de 'quai' was het stil en donker. Eén enkel licht straalde vaag door de vochtigheid uit een schemerige lamp boven de deur van een café waar nog mensen aanwezig waren. De enige geluiden die de stilte van de wijk verbraken, waren het plassen van de regen en het kletteren van onze stalen scheden en van de paardenhoeven, terwijl we moedeloos voorttrokken. We kronkelden langs schaars verlichte wegen die mij onbekend voorkwamen, want het was mij in de duisternis onmogelijk de smalle straten te herkennen waar ik in de namiddag zo haastig doorgereden was. Alleen de weerschijn op de natte stenen verhoogde een weinig de klaarte.

Na gedurende enige tijd deze omweg gevolgd te hebben, begon ik te vrezen dat ik de baan gemist had, toen we andermaal op een Belgische wacht stieten. Dank zij hun aanwijzingen en geleide bereikten we eindelijk de buitenbareel. Hier werden we weer opgehouden, daar de officier van dienst ons weigerde uit te laten. Een woordenwisseling volgde. Ik vergeet de bijzonderheden, maar alles eindigde met het openen van de poort.

Eenmaal uit de stad hoopten we spoedig ons logies te bereiken. We hadden amper honderd yards afgelegd, toen we bevonden dat dit doel verder lag dan we ons ingebeeld hadden en dat nieuw geduld van ons vereist werd.

De regen had de vettige grond zó glibberig gemaakt, dat onze paarden nauwelijks op hun poten konden blijven staan en de baan die langs de smalle kruin van een dijk liep, met aan weerszijden grachten, verplichtte ons voorzichtig te zijn en traag te marcheren. Ieder ogenblik hinderde de val van het ene of het andere paard de colonnes. Onze lantarens gingen uit.

Na gedurende geruime tijd gereden te hebben, klopten we ten langen laatste de bewoners van een huis langs de weg op en stelden vast, dat we ons doel voorbij waren. Niet vóór 2 uur in de morgen slaagden we erin om de afdaken te vinden. Het waren eindeloos lange gebouwen die tot een zagerij behoorden. Ik weet niet tot welk nut, tenzij om er planken in op te stapelen, enz., want ze waren nu ledig. Ze bleken echter prachtig geschikt voor ons, daar we, in één daarvan, al onze paarden op rij konden stellen aan éne zijde, terwijl de manschappen de andere innamen.

Een hoeveelheid hooi en wat stro, door onze voorgangers achtergelaten, maakte in zulke omstandigheden een waardevolle aanwinst uit voor mens en dier. Al onze vreugden zijn het gevolg van een tegenstelling. Ieder zou het ellendig genoeg gevonden hebben om de nacht te moeten doorbrengen onder zulke twijfelachtige bescherming als ons door deze afdaken geboden werd en dit, op de koop toe, in natte klederen. Na twaalf uur uitputtend werk, bloot gesteld aan het slechte weer, beschouwden we ze als paleizen.

En na zo goed als de omstandigheden het toelieten voor onze arme beesten te hebben gezorgd, maakten we ons gereed voor de rust die we nodig hadden en waar we zó naar trachtten.

Ik lag reeds in wat hooi verscholen, toen luitenant Leaches die op verkenning was uitgeweest, bericht bracht dat er in een naburig molenhuis nog mensen op waren die bereid waren om ons tot morgen onderdak te verschaffen. We trokken er heen en werden binnengeleid in de keuken, een echt toonbeeld van netheid. We troffen er de brave vrouw en één van haar werklieden die reeds bezig waren met vuur te maken en - onverwachte weelde - wat koffie te bereiden. Ze voegde bij deze vriendelijkheid het aanbod van twee bedden die graag en dankbaar door de luitenants Ingleby en Bill werden aanvaard.

Wat mij betreft, verkoos ik mijn natte klederen niet uit te trekken om ze 's morgens toch weer te moeten aantrekken. Daarom bedankte ik.

Niettegenstaande onze vermoeienis waren we allemaal zo verfrist door de koffie dat we een aangenaam uur doorbrachten pratend met onze vriendelijke gastvrouw en gekkend met haar knecht Coché, een soort goedgehumeurd zwakzinnige Caliban.

Eindelijk begon de slaap zwaar te wegen op onze oogleden. De dame trok zich in haar kamer terug, Coché verborg zich hier of daar en, achteroverleunend in onze stoel, oud model, met hoge rugleuning, waren we ons spoedig van alles onbewust.

14 juni 1815 :

Ontwaakte uit mijn slaap, precies toen de grijze dageraad de voorwerpen in de keuken zichtbaar begon te maken. Mijn gezellen sliepen nog vast. Zonder ze te storen, zocht ik stil mijn weg naar de deur en bevond me weldra in een prettige kleine tuin, versierd en doorsneden met hoge hagen of groene muren wier jonge bladeren, nog maar amper ontwikkeld, van het helderste groen waren. Ik vond deze schermen die de bedden doeltreffend beschutten en waarin menige vroege bloem reeds bloeide, verrukkelijk. Het was de eerste maal dat ik deze 'brise-vents' of beukenhagen zag (en) die ik nadien zo gewoon vond.

De morgenlucht was heerlijk. Mijn klederen waren droog geworden, terwijl ik rustte. Ik gevoelde me weer comfortabel en gelukkig, terwijl ik door de tuin slenterde en genoot van het morgenlied van de vogels. De hele buurt was er vol van. Ik had voor altijd in dit kalm en, zoals ik het toen oordeelde, lieflijk verblijf willen vertoeven.

Eén voor één kwamen mijn gezellen te voorschijn en we verloren geen tijd om andermaal op weg te gaan ten einde de poort van Oostende te bereiken, zodra ze zou geopend worden.

'Sass of Schlickens' (sic!, 'Sas Slijkens') waar we de nacht doorgebracht hadden, is de haven van het 'Brugse kanaal'. Vandaar vertrekt de 'treckschuyt' van Oostende naar die stad. Een dorp kan men het niet noemen, daar er slechts enkele kleine huizen staan in verband met het kanaalbedrijf, benevens enkele zaag- en andere molens, gedreven door de wind. Omgeven door moeras, is het een droeve comfortloze plaats, hoewel ik dit in de vroege morgen door de groenende schermen in de tuin van de molenaar niet bemerkte.

Onze weg terug naar de stad leek kort, daar het nu dag was en de weg zelf niet zo nat en (niet) zo glad meer was als de vorige nacht. De poort was nog niet geopend toen we aankwamen. Een menigte werklieden van allerlei soort stond reeds bijeen en wachtten zoals wij, gedurende enkele minuten, om binnengelaten te worden. Eindelijk ging de poort open en wij trokken naar de haven, op zoek naar ons schip.

De kaaien, (de) baai, enz., waren vol volk zoals de vorige dag. Wij vergrootten de herrie nog door het ontschepen van onze kanonnen, enz.

Omstreeks 11 uur was alles afgelopen en stonden we klaar om op te trekken. Maar het commissariaat deed ons wachten naar de uitreiking van ons rantsoen tot 3 uur 's namiddags. Drie dodelijke uren ! Want we waren gejaagd om op te trekken en deze nieuwe streek te verkennen.

We waren daarenboven verveeld omdat we verplicht werden ter plaatse te blijven. We konden immers onmogelijk rondlopen in de stad, omdat we het ogenblik niet konden voorzien waarop deze heren het gepast zouden vinden ons te gerieven. Twee van onze paarden ontbraken nog, evenals enkele zadelzakken en een aantal kleinere dingen. Dit valt niet te verwonderen, wanneer men de schandalige manier waarop ze overboord werden geworpen, het slechte weer, de donkerte van de nacht, samen met ebbe en vloed, in aanmerking neemt.

Het uitzicht van de troep was eveneens uiterst vervelend.

Onze nobele paarden, gisterenmorgen nog zo glanzend en opewekt, stonden daar nu met hangende oren en ruwe, opzichtige haren. Men kon duidelijk merken hoezeer ze geleden hadden doordat ze uit een heet ruim werden gehaald, daarna in koud water gedompeld en dan, méér dan zeven uur, op een open strand blootstonden aan storm en regen zoals we er verleden nacht te verduren hadden. Een praktische illustratie om te bewijzen hoe dwaas het is om legerpaarden te verzorgen en te vertroetelen, wanneer ze bestemd zijn voor zulke averij en ontbering.

Onze manschappen zagen er afgejakkerd uit. Hun klederen waren helemaal bevuild door het slijk en het nat, hun sabels waren verroest en de berenvellen van hun helmen waren glad gemaakt door de regen. Nochtans gaven ze nog steeds blijk van dezelfde opgewektheid die altijd karakteristiek was voor de bereden artillerie, inzonderheid voor troep G.

Terwijl we aldus op ons rantsoen wachtten, hadden we tijd te over om rond te kijken en ons te vermaken met de verrassingen van het tafereel en met de verschillende groepen die op de kaai bijeen stonden. Voorzeker waren de meesten van hen Engelsen en op de koop toe soldaten. De enen zaten te drinken aan de deur van de herbergen, met de knapzak op de rug, klaar om te vertrekken. Anderen hadden zich reeds in beweging gezet en begeleidde de bagage.

Dichtbij ons werd een batterij veldgeschut geparkeerd. De paarden stonden in lange rij achter de wagens gebonden en aten kalmpjes hun haver uit hun voederzakken. Ze slingerden die af toe in de lucht om des te beter aan de laatste, nog overblijvende graantjes van hun voedsel te geraken. Kanonniers en geleiders lagen in het rond, gereed om in een oogwenk in het gelid te springen of te paard te stijgen. Ze hadden de nacht hier doorgebracht en de as van hun vuren gloeide nog in enkele ruw gebouwde haarden van losse stenen of bakstenen. Onze ogen waren aan zulke dingen gewend.

Er waren echter nog andere dingen te zien, waaraan we niet gewend waren.

Zo de Vlaamse boeren met hun zwaarmoedige gelaatsuitdrukking. Ze stapten naast hun lange smalle wagens en hun nobele paarden die ze met bewonderenswaardige vaardigheid doorheen het gedrang voerden bij middel van lange leizelen. Deze bestonden uit (zeer dunne) koord die door gaten liep welke in de lompe, sterk versierde kragen of holsters aangebracht waren. Ze droegen een lange blauwe boerenkiel die op de borst en op de schouders versierd was met borduurwerk, in gekleurd sajet. Hun hoofd zat verborgen in een rode of witte muts. Velen droegen een lange, dikke pruik en allen hadden houten schoenen aan hun voeten.

De vrouwen met hard, verweerd gelaat droegen een muts met lange oorlappen, reusachtige gouden hangers in de oren, een zwartfluwelen lint om de schrale hals, een klein kruis op de borst dat aan het lint hing en dikke rokken die de heupen breed opzetten. Deze rokken waren kort en lieten een paar stevige benen zien, in ruwe blauwe kousen gehuld. De zware klompen waren rond de opening versierd met een konijnenvel dat er als zool in bevestigd was.

Van tijd tot tijd stapte een patrouille 'gendarmerie' - in eenvoudige blauwe uniform (en) met grote witte 'grenaden' (sic) op de panden en de uiteinden van hun reistas, (met) brede buikriem en hoge stijve, flink gepoetste botten - door de verzamelde menigte. Hun vlug speurende ogen keken zoekend rond, terwijl ze rustig voorbijgingen.

Aan de hoek van de kaai lag een groep matrozen (die niet veel van de onzen verschilden wat hun uiterlijk voorkomen betreft) lusteloos op de straatstenen of slenterden met gekruiste armen op en neer. Ze vermaakten zich met de zenuwachtige drukte van een twintigtal soldatenvrouwen, beladen met kinderen of pakken. Hun brede, grijze of verschoten rode klederen waaiden los achter hen uit. Ze worstelden door alle hindernissen heen met een bedrijvigheid, volharding en bespraaktheid die de matrozen hoogst vermakelijk vonden. Velen van hen plaagden deze amazonen schertsend in gebroken Engels en wisselden ruwe moppen. Bij dit spel trokken de heren, daar de dames meestendeels afkomstig waren van het Groene Eiland, aan het kortste eind.

Dat waren de taferelen die we gadesloegen, toen een luide schreeuw van ontzetting plots uit de menigte opsteeg en allen tegelijk naar de wallen spoedden. Ik volgde deze beweging. De morgen, ofschoon wat bewolkt, was mooi geweest en de wind matig. Maar, naarmate de dag vorderde en de vloed opkwam, was de zuidwestelijke bries geleidelijk tot een storm gegroeid. Ik bemerkte dadelijk, bij het bereiken van de vesting, dat de vlakke kust benoorden, zover als het oog reikte, bedekt was met een laag wit schuim van de geweldige branding die er overheen spatte. Fijne waterdeeltjes stegen in wolken op, werden door de wind voortgejaagd en hulden heel de omgeving in een dikke mist. Niets kon er wilder en woester uitzien dan het voorkomen van de kust.

Een eind weegs in zee spoedden talrijke schepen met beperkte zeilen zich naar de haven. Een kleine 'brik' had ze gemist en eer hulp kon verleend worden, werd ze rond de 'jetée' gewenteld en langs zijde in de branding geworpen. Haar toestand was werkelijk hachelijk. De branding barstte vreselijk over haar heen. Het water spatte boven haar masten uit. Ze slingerde van rechts naar links, totdat haar ra's in het water plonsden. Ieder ogenblik leek ze om te kantelen. Af en toe lichtte een reusachtige baar, groter dan de voorgaande, haar helemaal op en liet haar dan, plots terugtrekkend, weer op de bodem vallen met een schok die de masten deed buigen en trillen als hengeloeden en haar met onmiddellijke vernietiging scheen te bedreigen. Sommige van haar zeilen waren aan flarden gerukt. Andere die los sloegen klapten en kletterden met een gedruis dat, niettegenstaande het brullen van de branding, van op de wal kon worden gehoord.

De bootslieden leken erg gejaagd en riepen de mensen aan wal onophoudelijk om hulp, die dezen hun nochtans niet konden brengen. Grote angst greep de verzamelde menigte aan, telkens als het gehavende schip weer in het zicht opdook of in een zee van schuim begraven werd. Velen daalden af naar het strand tegenover haar. Ze kon geen twintig yards van deze lieden verwijderd zijn. En toch konden ze de wanhopige bemanning geen de minste hulp verlenen.

Terwijl we aldus in ademloze afwachting de gruwelijke ramp bijwoonden, riep de terugkeer van onze 'kwartiermeester-generaal' (sic) ons tegen onze zin van de wal weg om te beginnen aan onze tocht. We vernamen nadien dat een havenboot erin slaagde om de bemanning te redden (er waren geen troepen aan boord). De ongelukkige loods die moedig zijn leven voor hen had gewaagd, werd echter gedood. Doordat de boot plots oprees onder de wulf (sic) van het schip, dat zijn hersenen inbeukte, terwijl hij op de boeg stond.

Over Oostende weet ik niet veel te vertellen. Mijn tijd en geest werden helemaal in beslag genomen gedurende de weinige uren die ik er vertoefde.

Op mij maakte de stad een droevige indruk. Smalle vuile straten ; sombere, ouderwetse, lage, gemene huizen. Alles omringd door moeras, zandheuvelds of zee. En de zee verminderde, door haar slijkkleur, geenszins het doods effect van het gezicht. Van de versterkingen zag ik nog minder dan van de stad.

Te oordelen naar het weinige dat ik zag, lijkt Oostende nochtans meer op water te steunen dan op aarde of steen. Haar grote beveiliging ligt in de gemakkelijkhed waarmee de omringende moerassen onder water kunnen gezet worden. Aan de zijde van Blanckenberg (sic), gelegen op een verhevenheid (van zand, naar ik meen), kregen we een vluchtig gezicht op het 'Fort Napoleon'.

Ploegen werklieden waren bezig om een 'redoute' te bouwen tussen de zandheuvelds in de richting van Nieuwpoort.

We beschikten echter over geen vrije tijd om het ene of het andere te bezoeken.

VAN BRUGGE NAAR GENT

Of we tevreden waren ten langens laatste 'en route' te zijn uit deze nare stad !

Terwijl we door de straten trokken, op weg naar de 'bareel', bevonden we, kort nadat we de kaden hadden verlaten, dat we tevens al het rumoer, het gedrang en de verwarring achter ons hadden gelaten.

Er waren weinig mensen in de straten. Sommigen waren zelfs totaal verlaten.

Het uitzicht, toen we buiten de poorten kwamen, was zo 'triste' en teleurstellend als maar enigszins denkbaar is. Rechtsvoor en links: moeras ! moeras ! mijlen ver. Ze zagen er zwart, akelig en verpestend uit. De verte werd verduisterd door een rode mist, veroorzaakt door het zand dat door de storm vanuit een rij zandheuvelds (de 'duinen') die zich langsheen heel de kust uitstrekken, naar het binnenland werd geblazen.

Een rechte, slecht gekasseide en slijkerige baan strekte zich, tussen twee brede sloten vol stilstaand stinkend water, in het verre verschieft uit. Ze werd hier en daar afgezoomd door enkele verschrompelde wilgen die bogen onder de wind. Hun gewone koude kleur werd nog killer doordat ze al buigend de witachtige keerzijde van hun jong gebladerte vertoonden.

Zo zag het toneel er uit, waarbij onze colonne wonderwel paste, naarmate ze traag langsheen de steenweg vooruitkwam. Manschappen, paarden en wagens waren vuil en zagen er ellendig

uit. De mannen te paard leunden naar windzij en hielden allen met opgeheven hand hun helm vast. De kanonnières op de munitiewagens zaten schuin met de rug naar de storm.

We waren blij toen we, ongeveer halfweg Ghistelles (sic), aan een 'bareel' de paarden terugvonden die ons op het strand ontsnapt waren. De man (aldaar) zegde dat ze daar heel de nacht hadden gestaan.

Nadat we ongeveer vijf of zes mijl ver door deze moerassen getrokken waren, reden we een bijna vlakke streek binnen met een heel ander uitzicht (...) Het was laat toen we Ghistel (sic) bereikten.

N A B E R I C H T

Hier nemen we afscheid van Captain Mercers opmars doorheen het Vlaanderen van 200 jaar geleden. Van Oostende over Gent, Sint-Gillis-Dendermonde, Strijtem en Nijvel naar Quatre-Bras, waar Mercer met zijn troep 'bereden geschut' de aanvankelijke aftocht van het Engels leger moest helpen dekken. De kansen keerden daags daarop en zijn in brede kring bekend gebleven als de 'Slag van Waterloo'. (18 juni 1815).

Deze publicatie was door hemzelf niet bedoeld voor publicatie en gebaseerd op notities vooraf in een zorgvuldig bijgehouden dagboek ; pas na het overlijden in 1868 van Mercer (° 1783) gaf zijn zoon deze nu nog levendige, waardevolle teksten vrij voor druk en inzage door derden, onder wie nu de lezer(es)sen van onze 'Plate'.

In de loop van 1985 al vestigde Norbert Hostyn in het 'De Plate'-tijdschrift - door zijn vroege en talloze publicaties aldaar én in heel wat betreffende onze Oostendse geschiedenis een onderlegd ontginner (óf als publicist óf als lokaal historicus en kunsthistoricus tegelijk óf als gids óf als duider óf als voorloper tout court in deze materies) - met uitgebreide excerpten de aandacht op dit aantrekkelijk om lezen relaas uit de Franse Tijd (1789-1815). Enkel het niet zo passende tijdstip van zijn uitgave - maaër het was en het blijft een vondst van formaat ! - doch bovenal het gebrek aan genoeg zwarte inkt gebruiken op en meegeven aan de bladzijden belemmerde, toenmaals en nu nog trouwens, danig het vlotte lezen hiervan in 1985.

Mede daardoor onze heruitgave van dit tijdsdocument. We hopen dat het in de smaak valt.